

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו ... שאני אלם.....1
- ב. מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם.....3
- ג. אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד.....5
- ד. שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם.....5
- ה. כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות 7
- ו. בעדות אשה דאקילו בה רבנן.....8
- ז. ירושת בנו הבכור.....8
- ח. חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין...9
- ט. אבל לא לגיטין ... פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא כשם שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה.....9
- י. דנפלה ליה מאחיו חרש כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה ... דנפלה ליה מאחיו פיקת.....11
- יא. שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות ..ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציאן יוציאו 11
- יב. נישמת לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית.....12
- יג. דבר תורה שומע מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחא ומה טעם אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר.....12
- יד. אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו ... מילי לא ממיסרן לשליח ... עד שיאמר אמרו.....13

דף עא.

א. חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו ... שאני אלם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרה היומית

מסכת גיטין

הרוצה לגרש¹ אפילו כתב בכתב ידו לסופר שיכתוב, ולעדים שיחתמו, לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו מפיו, בין שהוא פקח ששומע ויכול לדבר, בין שהוא פקח ששומע ואינו יכול לדבר, אלא שנשתתק, בין שהוא חרש שמדבר ואינו שומע בין שאינו שומע ולא מדבר, שאין שליח נעשה שליח אלא בששומע מפי עצמו, וכתב בשומע מפי אחרים דמי².

ויש מכשירין³ במי שנשתתק לכתוב ולחתום על פי כתב ידו שיכתוב לסופר כתוב ולעדים חתומו, והוא שתהא דעתו מיושבת עליו⁴ שאז הוא כפקח לכל דבריו כיון ששומע אלא שאינו מדבר, והואיל ואי אפשר בענין אחר מועיל בכתב ידו דאקילו ביה רבנן משום תקנת עגונות, אבל בפקח גמור שאפשר בדבור י"א שאינו מועיל בכתיבת ידו, וכל שכן במדבר ואינו שומע שלא מועיל בכתיבת ידו אלא בדבור מעלייתא⁵. וי"א שמועיל⁶.

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קכ ה

² דהא דרב כהנא כאן ופרש"י אבל חרש דרב כהנא אינו שומע ואינו מדבר ע"כ. ומהך סוגיא משמע דכתב יד עדיף מהרכנה. ולהלן עב. תניא כתב הסופר לשמה וכו' הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקנן קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו. וכתבוה הרי"ף והרא"ש בס"פ התקבל. וכתב הרא"ש שם וז"ל מדלא קא ממעט אלא חרש משמע דפקח שכתב בכתב ידו מהני דלא גרע מהרכנה דאלם. ומיהו אומר ר"ת דבתוס' קתני בהך ברייתא דמייתי הכא ולא עוד אלא אפילו כתב בכתב ידו לסופר כתוב ולעדים חתומו כו' פסול עד שיאמר לסופר כו' אף על גב דהרכנה מהני אפשר דהרכנה עדיפא מפי משום דמראה בגופו וכ"כ הרשב"א בשם הירושלמי היא הרכנת הראש היא [שמיעת] קולו. א"נ נשתתק דאי אפשר בענין אחר אקילו ביה משום תקנת עגונות עכ"ל. והנה איכא נפקותא בין ב' התירושים הללו דלתירוץ קמא דהרכנה עדיפא [מכתיבת ידו לא מהני כלל. וכשאמר לאפוקי מדרב כהנא לאו אחרש בלבד, אלא אעיקר דינא דמכשיר לכתוב ע"י כתב ידו מפקנן. ולפי תירוץ בתרא משמע דכתב ידו מכשרי בנשתתק. וכי היכי דאקילו בהרכנת הראש בנשתתק הוא הדין נמי דאקילו נמי לכתוב ע"י כתב ידו. וכתב מרן הב"י דהטור תפס תירוץ ראשון עיקר ובטל נמי הוי משום דאתמר בירושלמי ואי משום דאתי בדעת הרשב"א ושאר הפוסקים יע"ש.

³ דעת הרמב"ם וסבירא ליה להרמב"ם דשאני חרש דאינו שומע ואינו מדבר מנשתתק ואינו ממעט אלא חרש ולא נשתתק לפ"ז כתב והרכין שוין ונשתתק דיכול לגרש ע"י הרכנו יכול לגרש ע"פ כתבו וחרש א"י לגרש לא על פי כתבו ולא ע"פ הרכנו,

⁴ מרן הב"י רצה לדקדק מלשון הרמב"ם פ' שני דלכתיבת ידו לא בעי בדיקה ג"פ כמו גבי הרכנה, ומ"ש ואם היה דעתו מיושבת עליו אין להצריך בדיקה ג' פעמים אלא לאפוקי שלא תהא דעתו מטורפת וכן נראה מדבריו פרק כ"ט מהלכות מכירה [ה' כ"ג]. וכבר כתבתי בס"ק כח דבפרק י"ג מהלכות גרושין [ה' כ"ח] מוכח בהדיא מדבריו דגם לכתובת ידו בעי בדיקה גם לענין גיטין וא"כ מ"ש שתהא דעתו מיושבת עליו הוא להצריך בדיקה כמו גבי הרכנה. גט פשוט שם לב. ועיין סמ"ע חושן משפט סימן לה סעיף יא וז"ל "משום דבגיטין דוקא בנשתתק הוא דצריכין לבדוק בבדיקה זו היכא שנשאה קודם שנשתתק דהוה קדושין קדושין גמורין, ואח"כ נשתתק. משא"כ בשומע ואינו מדבר או איפכא כשהיה כן משנולד, דאפילו אינו עומד בבדיקה זו יכול לגרש, דאמרינן ככניסתו כן היא יציאתו"

⁵ אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר שנשא כשהוא פקח דהוה קדושין קדושין דאורייתא ואח"כ נתחרש, אינו מוציא לעולם עד שיבריא, ואין סומכין על רמיוותיו ולא על כתיבתו אף על פי שדעתו נכונה ומיושבת עליו, דחשבינן ליה לחרש שאינו שומע ואינו מדבר כשומע גמור לכל דבריו.

⁶ ופקח שהרכין לי"א מדר' אסור כיון שיכול לדבר. ב"ש שם ח

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ובדיעבד אם כתבו נשתתק או פקח הוי ספיקא דאורייתא, ובמקום עיגון יש להקל,⁷ בכתיבת יד של פקח. וה"ה במשומד שהוא בארץ מרחקים והדבר קרוב לנמנע לבא לתת גט. דכותבין ע"י כתב ידו.⁸

ב. מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם

כבר התבאר במסכת חגיגה דף ב: שאדם שאינו שומע ואינו מדבר, השוו אותו לשוטה וקטן, שאינם בני דעת, וכן שנינו: חרש שדיברו בו חכמים בכל מקום להוציאו מכלל בן דעת⁹ הוא שאינו שומע ואינו מדבר, שכך מקובל להם לחכמים, שמי שאינו שומע ואינו מדבר אינו בן דעת¹⁰.

אף מי שנולד פיקח ונתחרש, באופן שאינו שומע ואינו מדבר, אמרו שדינו כחרש מעיקרו¹¹. ויש שצידד לומר שפיקח ונתחרש אין דינו כחרש מעיקרו אלא מספק¹².

חרש המדבר ואינו שומע אפילו אינו שומע כלל¹³, דינו כפיקח לכל דבריו, מקדש ומגרש מן התורה¹⁴.

אלם¹⁵ הוא כפיקח לכל דבריו, שהוא בן דעה ואין חסרונו אלא בפיו, ומקחו מקח וממכרו ממכר ומתנותיו קיימות בין במטלטלין ובין בקרקע, בין שהיה

⁷ ר"ס קכ"ג בד"מ בשם רד"ך

⁸ גט פשוט לא, אר היטב שם י, וכ"פ בתשובת שבות יעקב ח"א שאלה קי"ד קט"ו ע"ש הסדר ונוסח הגט והרשאתו.

⁹ ברמב"ם אישות פ"ב הכ"ו; חרש וחרשת האמורים בכל מקום כו'. ועי' שד"ח כללים מע' ח אות קו – קו, ושם אם כוונת הרמב"ם בחיבורו בלבד. ועי"ש סוף אות ל על חרש בלשון הפוסקים, ע"פ המג"א קצט ס"ק ח ומחצה"ש שם.

¹⁰ עי' שו"ת חתם סופר אהע"ז ח"ב סי' ב, שאמרו בן אף על פי שאין לו סימני שוטה, ושקרו לודאי שהוא הלכה למשה מסיני.

¹¹ ב"ח יו"ד א וש"ך שם ס"ק כב שפסול לשחיטה

¹² פמ"ג בפתיחה כוללת ח"ב אות ד – ה, ועי' להלן ציון 234. ועי' שו"ת צ"צ החדש אהע"ז סי' לה אות ד ושו"ת מהר"ם שיק אהע"ז סי' עט אות ב ומלאכת חרש בפתיחה לספר והסכמת רי"ש נתנון שם שהוכיחו מכמ"ק שדינו כחרש מעיקרו. ועי' בארוכה בשד"ח כללים מע' ח כלל קג.

¹³ פמ"ג בפתיחה כוללת שם

¹⁴ ועיין גתיות המשפט חו"מ ס"ק ב לגבי מכירת קרקע דכיון דבקרקע בעינן חריפות ולכך אפילו חרש שמדבר ואינו שומע אינו חריף ואינו יכול למכור קרקע, די"ל דהיה קים להו לחכמינו ז"ל שאינו חריף ואינו יכול למכור קרקע. ונראה דאם צריך למכור קרקע, שהב"ד מעמידין לו אפוטרופוס כמו שמעמידין לשוטה.

¹⁵ טוש"ע ונו"כ חו"מ רלה ח"י

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אלם מעיקרו ובין שהיה בריא ונשתתק, וכן גיטו גט¹⁶, וכיוצא, אלא שבזה אינו דומה לפיקח, שהפיקח אינו צריך בדיקה אם יש לו דעת והאלם צריך בדיקה¹⁷ כמו שיבואר להלן.

במצוות התלויות בדיבור¹⁸ האלם חייב בכל המצוות, אפילו באותן התלויות בדיבור, כגון קריאת שמע ותפלה וברכת המזון, לפי שהוא יכול לשמוע את הקריאה והתפלה והברכה מאחר ולצאת ידי חובתו בתורת שומע כעונה, וכן בברכת המצוות אם אחר מברך והוא שומע, הוא יוצא, ולכן יכול האלם לשחוט, אם הוא מומחה, אפילו לכתחילה¹⁹, אם יש אחר המברך, וכן יכול לתרום לכתחילה תרומה כשאחר מברך. כשאין אחר לברך, לדברי הכל אין האלם תורם לכתחילה, וזו היא ששנינו: חמשה לא יתרומו, ואחד מהם האלם, מפני שאינו יכול לברך. בדיעבד תרומתו תרומה, לפי שאין הברכות מעכבות. וכן לא ישחוט לכתחילה כשאין אחר לברך²⁰.

חרש גמור מעיקרו, שנתחנך בבית ספר לחרשים ולמד לדבר באופן שהשומע מבין דיבורו, וכן למד להבין דברי המדברים אליו מתוך תנועת כלי המבטא ועוסק במלאכתו בחכמה ובדעת ככל האדם, יש מן האחרונים²¹ שכתבו שיש לדונו כחרש המדבר ואינו שומע, והרי הוא כפיקח לכל דבריו אף לענין חיוב במצוות, ויש חולקים²² וסוברים שאף על פי שלמד לדבר אפשר שאין בו דעת צלולה וחפשית, אלא כפי שנקבע ונטבע בו על ידי ההרגל והלימוד, וכיון שהוא ספק אין מוציאים אותו מחזקתו ויש לדונו

¹⁶ שם אבהע"ז קכא ה'

¹⁷ בדיקה זו היא לברר שמא נטרפה דעתו, ולכן אפילו צויה לכתוב כשהיה בריא ואחר כך נשתתק, צריך בדיקה קודם הכתיבה, ויש חולקים וסוברים שאפילו בנשתתק מתוך בוריו אין אנו חוששים כלל לשירוף דעתו, וכל הבדיקה אינה אלא לברר כונתו בהרכנתו, כי שמא מחמת חולי השיתוק הוא מרמוז ומרכין, ובנשתתק מחמת חולי אין צריך בדיקה כלל, שמחמת חולשתו נשתתק והחולי לא גרם לו ההרכנה, ואם כתב ואחר כך נשתתק אפילו מתוך בוריו אין צריך בדיקה כלל. ובדיקת האלם שלש פעמים, היינו שלש פעמים הן ושלש פעמים לאו, שהן שש בדיקות. ויש חולקים וסוברים שאין צריך אלא שלש בדיקות בלבד. יש אומרים שצריך לשהות שעה בין שאלה לשאלה. והדבר תלוי בדעת הבודקים אותו שיבדקוהו באופן שימצאוהו לבן דעת כפי האפשר. כיצד בודקים אותו, כגון ששואלים אותו נכתוב גט לאשתך והוא אומר הן, לאמך והוא אומר לאו, לאשתך והוא אומר הן, לבתך והוא אומר לאו, לאשתך ואומר הן, לאחותך ואומר לאו.

¹⁸ שאג"א סי' נ, ע"ש בארוכה.

¹⁹ שו"ע ונו"ב יו"ד ז א'

²⁰ שוש"ע שם

²¹ שו"ת דברי חיים ח"ב אהע"ז סי' עב, שקידושיו מה"ת, שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' קמ שמצטרף למנין, הריעב"ן בסידורו הל' קריאת התורה, שעולה לס"ת, שו"ת בית שלמה (מסקאלא) או"ח סי' צה, שחייב במצוות ואביו חייב במצוות הבן שעל האב, וכ"כ עוד אחרונים, ע"י לקט הקמח החדש סי' נה. והר"י וינברג בקובץ שנה בשנה תשכ"ה עמ' 125, שהדבר תלוי בשאלה אם החרשות היא ליקוי במח הנגזר להסרון דעת, או שהסרון הדעת הוא לפי שאין לו ממי ללמוד,

²² שו"ת מהר"ם שיק אהע"ז סי' עמ, וכע"ז בשו"ת שער הזקנים לר"י המבורג קלה ג; שו"ת זכר שמחה (במברגר) סי' מ; שו"ת משפטי עוזיאל ח"ב סי' פט ועוד. וע"י שו"ת מנחת יצחק ח"א סי' קלב, שכ' להקל לענין קדושין שמעמידים אותו על חזקתו שהיה חרש גמור.

הלכות הדרה היומית

מסכת גיטין

בחרש גמור. וכן כתבו אחרונים שאף אם היה החרש חריף ביותר אמרו שדינו כשוטה²³, לפי שאין לחלק בין החרשים, שאם לא כן נתת דבריך לשיעורים.

ג. אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד

חרש שאינו שומע²⁴ ואינו מדבר הרי הוא כשוטה לכל דבריו, לפי שאין דעתו נכונה וזה הוא שאינו חייב במצות, ופשיטא שאינו שייך בעדות כלל, אלא אפילו המדבר ואינו שומע, או שומע ואינו מדבר, אף על פי שראייתו ראייה מעולה ודעתו נכונה פסול הוא לעדות, מפני שצריך העד להגיד בבי"ד, דרחמנא אמרה (ויקרא ה פסוק א) והוא עד או ראיה או ידע אם לוא יגיד וגו', ושומע ואינו מדבר אינו יכול להגיד, וצריך גם כן שיהא ראוי לשמוע דברי הדיינים²⁵, והאיום שמאיימין עליו דכתיב (שם) ושמעה קול אלה ושמעה קול אלה, וזה הרי אינו שומע, לפיכך שניהם פסולים.

ולאו דוקא חרש שהוא כן מתחלת תולדתו שפסול מן הטעם שאמרנו, אלא אפילו היה נולד ונתגדל כשאר כל אדם, ואחר כך נתחרש על ידי חולי או נשתתק פסול הוא לעדות, נתחרש משום שאינו שומע האיום כמו שאמרנו, ונשתתק גם כן אף על גב שמסתמא יכול לכתוב עדותו בכתב שלמד לכתוב בפקחותו והוא כמו הגדה, התורה פסלתו גם כן דכתיב²⁶ (דברים יט פסוק טו) על פי שני עדים או על פי שלשה עדים מפיהם ולא מפי כתבם²⁷,

לפיכך אלם שנשתתק אף על פי שנבדק בדרך שבדקין לענין גיטין, ונמצא שעדותו מכוונת והעיד בפנינו בכתב ידו, אינו עדות כלל, חוץ מעדות אשה שבעיגונה הקילו.

ד. שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם

²³ שו"ת צמח צדק (ניקלשבורג) סי' עז; פמ"ג בפתיחה כוללת ח"ב אות ג

²⁴ שו"ע ונו"ב חו"מ לה יא

²⁵ ור"ע יליף בתוספתא דשבועות פרק שבועות עדות (פ"ג ה"ו) מדכתיב ודרשת וחקרת יצא חרש שאינו בכלל דרישה וחקירה וכו', ע"ש. והן הן דברי רמב"ם דצירף דברי הת"ק לר"ע יחד בחד כללא, ולכך כתב צריך שיעיד בפיו או שיהיה ראוי להעיד בפיו ויהיה ראוי לשמוע הדיינים ואיום שמאיימין עליו והיינו דרישה וחקירה, ופשוט. תומים שם ז

²⁶ סמ"ע שם כג

²⁷ וזהו שאינו יכול להעיד בפיו כלל פסול גם לר"ת [יבמות ל"א ע"ב תוד"ה דחזו] דמתיר באחד שיכול לדבר להעיד לשלוח עדותו לבית דין בכתבו, משום דראוי הוא להעיד בפיו, כמ"ש המור [שם סעיף ט"ו] בשמו. סמ"ע שם כה

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

כבר התבאר במסכת יבמות דף לא: שהעדים²⁸ ששלחו עדותן בכתב לבית דין, אינו עדות, דכתיב: (דברים יז פסוק ו) על פי שנים עדים מפייהם, ולא מפי כתבם, ואם נותן עדותו כתובה לב"ד, ואומר מה שכתוב כאן אני מעיד, מפייהם קרינן ביה. ויש מכשירין אם העדים ראויין להעיד ואינם אלמים, שמותר לשלוח עדותו בכתב כל שזוכר העדות ויכול להעיד בפיו²⁹. וכן נהגו ודוקא בדבר שאין צריך לקבל עדות בפני בעל דין, אבל בדבר שצריך עדות בפני בעל דין אין מועיל כתב ידו³⁰, וי"א³¹ שגם במקרה זה מועיל ויכולים לשלוח הכתב לבית דין, והבית דין יקראו עדותן שבכתב לפני הבעל דין, וקודם שבא הכתב לבית דין יכולין העדים לחזור בהן. וכן בדבר איסור שדמיא לדיני נפשות, לכו"ע לא מהני כתב ידו, וצריך להעיד בפיו³².

כל זמן שזוכר האדם, יכול להעיד לעולם, ואינו חושש שמא מתוך שנתיישן הדבר הרבה אינו זוכרו על בוריו. אפילו אינו נזכר לעדות אלא מתוך הכתב, שכשמסרוהו לו כתבו בפנקסו לזכרון דברים, ושכח הדבר ואינו נזכר אלא מתוך הכתב, יכול להעיד, בין אם נעשה מתחילה עד בדבר או לא נעשה³³, והוא שאחר שראה הכתב נזכר לדבר.

אולם כל זה אינו אלא בעדות בכתב, אבל חותכין דיני ממונות בעדות שבשטר, אף על פי שאין העדים קיימין³⁴.

²⁸ שו"ע ונו"כ ה"מ כח יא

²⁹ [לדאפוקי אילם דאין ראוי לקיים בו על פי שנים עדים כו'] אם רצה, ומשום כל הראוי לבילה אין בילה מעכבתו, ומשמע דהכי ס"ל. וראיתי נוהגין ממורי הוראה שלא רצו (למרוח) [להטריח] הת"ח ושלחו לו לכתוב עדותו בכתב ידו ולשלחו לב"ד. וכן נ"ל מאחר דלר"ת וסיעתו אפילו בלא ת"ח מותר לעשות כן. סמ"ע שם מב דבלאו הכי קשה כיון דקיי"ל (ב"ק קיב א) אין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד מה יועיל כתבו ששלח לבי"ד, לו יהיה דהוי הגדה הא שלא בפני בע"ד הוא, ודוחק לומר הואיל וקוראין הכתב בפני בע"ד הוי כמעיד לפניו, דזה דוחק ואינו דומה ראיית פנים דאינו מעיז לכתובה שלא בפניו דמעיז ומעיז, דאם לא כן למה בשעדים רדופים לילך למדינת הים מקבלין שלא בפני בע"ד, יכתבו העדים עדותן וילכו ואחר כך יקראו הבי"ד באזני בע"ד כתיבתם ויהיה כמעידין בפניהם, אלא ברור דר"ת מיירי באופן דאין צריך לקבל עדות בפני בע"ד כמבואר סעיף ט"ז ושם אופנים טובא, ובזו מכשיר ר"ת להעיד על פי כתב, אבל במקום דצריך להעיד בפני בע"ד לא יועיל כתב יד עדים כלל, ובגמרא דאמרינן האי צורבא דרבנן לא ליזול איירי בכהאי גוונא דצריך להעיד בפני בע"ד ולא מועיל כתב ולא קשה מידי. תומים שם טו

³¹ נתיב"מ חידושים כד. ומה שהקשה בתומים [שם] דאינו דומה ראיית פניו דאינו מעיז, לכתובה שלא בפניו דמעיז. לא קשה מידי, דהא דבעינן בפני בעל דין לאו משום דלא מעיז הוא, רק גזירת הכתוב [שיעידו ששמעו מבעל דין]. דהא אפילו בשור הנסקל בעינן בפני השור [ב"ק מ"ה ע"א]. ועוד, דהבעל דין יכול לילך ולהיות שם בשעת כתיבה. וגם כשהעד יודע שיקראו הכתב בבית דין בפניו אינו מעיז. שם ביאורים ו

³² אורים שם כט

³³ סמ"ע שם מד

³⁴ ונחלקו בזה גדולי העולם ומצאנו ארבעה שיטות. האחת היא שיטת רש"י ובעל המאור (יבמות ט, א בדפי הרי"ף) דכיון דאין כותבין השטר אלא מדעת המתחייב לא הוי מפי כתבם אלא מפי כתבו, והיינו מפי כתב

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ומי שחתם על השטר, ובא להעיד על כתב ידו בבית דין, והכיר כתב ידו שזהו בודאי, אבל אינו זוכר העדות כלל, ולא ימצא בלבו זכרון כלל שזה לזה מעולם, הרי זה אסור להעיד על כתב ידו שהוא זה בבית דין, שאין אדם מעיד על כתב ידו שהוא זה, אלא על הממון שבשטר הוא מעיד שזה חייב לזה, וכתב ידו הוא כדי להזכירו הדבר, אבל אם לא נזכר לא יעיד. הואיל והדבר כן, שטר שיצא בבית דין, ובאו עדים ואמרו: כתב ידינו הוא זה, אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין אנו זוכרים שזה לזה מזה או מכר לו, לא נתקיים השטר והרי הם כחרשים, עד שיזכרו עדותן. וכל מי שאינו דן כן, לא ידע בדיני ממונות בין ימינו לשמאלו. אבל אם היה כתב ידם יוצא ממקום אחר, או שהיו שם עדים שזה כתב ידן, מקיימים השטר ואין משגיחין על דבריהם של אלו שאומרים אין אנו זוכרים העדות, הואיל ומתקיים השטר שלא על פיהם אלא דברי הרמב"ם. ויש חולקים ואומרים שאפילו אין זוכרים שלזה או שחתמו מעולם על שטר זה, ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר, כיון שמעידים שזה כתב ידם, מקיימים השטר על פיהם. ולפי דבריהם, כשהם עצמם באים להעיד על כתב ידם, אם שכחו ההלואה ואינם זוכרים כלל שחתמו בשטר זה, צריך שני עדים על כל חתימה. לכן צריך או שיעיד כל אחד על כתב ידו ועל כתב יד חבירו, או שיצטרף אחר עמהם שיעיד על כתב ידי שניהם, כדי שיהא על כל חתימה שני עדים. ולא בעינן שיזכור העדות אלא בעד אחד או בב' עדים לענין קיום השטר. אבל ב' עדים החתומים על השטר, אף על פי שאין זוכרין העדות כלל ואין השטר כתוב בתקונו, מכל מקום העדאת עדים איכא. ואם נתקיים השטר, אזלינן בתריה לכל מה שכתוב בו, אף על גב שאין לו דין שטר גמור, מכל מקום לענין זה מקרי שטר דלא יהא מפי כתבם.

ה. כשם שבדקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות

המתחייב. שנית היא שיטת הרמב"ן (כתובות כ, א ד"ה ור"ח) דלא שייך בעדות שבשטר מפי כתבם דכיון דנכתב בנוסח שטר הו"ל כמי שנחקרה עדותן בב"ד, ולא שייך מפי כתבם אלא היכא דאינו בתורת שטר. שלישית היא שיטת תוס' (יבמות לא, ב ד"ה דחו' וב"ב מ, א ד"ה מחאה) בשם ר"ת דלא שייך מפי כתבם אלא במי שאינו ראוי להגיד בפה וכגון שהוא אלם, אבל במי שיכול להגיד בפה והוא ראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. רביעית היא שיטת הרמב"ם (פ"ג מעדות ה"ד) דעדות שבשטר אינו אלא מדברי סופרים ומן התורה אינו מועיל משום דהוי מפי כתבם ודעת הרמב"ם שאינו אלא תקנה דרבנן שלא תנעול דלת בפני לווי' וכ"כ בשו"ע שם יב וכתב השמ"ע שם מג "ודוקא שהוא שטר גמור התירו משום תיקון העולם, כדי שלא תנעול דלת שלא ילכו משום יראה שימותו העדים או ילכו למדינת הים, לאפוקי אם כתבו את דבריהם בפנקסיהן דלא מהני אפילו לר"ת וסיעתו כשאין העדים לפנינו, דהו"ל כאלמים דאינן ראויין להעיד בפניהם. אולם בש"ך האריך להוכיח כדעת הרמב"ן שהשיג על הרמב"ם בכמ' ראיות מהש"ס דעדות שבשטר דאורייתא היא דמחייבין דיני נפשות וקנסות וגיטין ע"פ עדות שבשטר ע"ש גם בהגהת מרדכי כתב דבד"מ הלכ' מפי הגבור' להכשיר עדות בכתב כשאר עדות. ועיין באורים ל' ובתומים מו שהעלה דאף דעת רמב"ם דשטר כשר דברי תורה, היינו כל זמן שעדים חיים ואמרינן מסתמא זוכרים והוי ראוי לבילה, משא"כ במות עדים דליכא צד הכשר תורה ורבנן היא, ע"ש.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

האלם³⁵, או מי שנשתתק³⁶ ששומע ואינו מדבר, מקחו וממכרו ומתנתו קיימין בין במטלטלין ובין בקרקע, ומ"מ צריך לבודקו שדעתו צלולה³⁷. בדרך שבודקין לגיטין³⁸, או יכתוב בכתב ידו.

ו. בעדות אשה דאקילו בה רבנן

בעדות להתיר אשה שמת בעלה סומכים על כתיבה³⁹ ולפיכך מי שנשתתק⁴⁰ ובודקו אותו בדרך שבודקין לגיטין⁴¹, ונמצאה דעתו מכוונת עליו, וכתב פלוני בן פלוני מת, סומכין על כתיבתו ותנשא אשתו.

ז. ירושת בנו הבכור

האומר על⁴² אחד שהוא בנו או אחיו או אחד משאר יורשיו, נאמן⁴³ שיירשנו אח"כ, בין שאמר כשהוא בריא בין כשהוא שכיב מרע, ואפילו נשתתק ורמז או כתב בכתב ידו שזה יורשו נאמן, ובודקים אותו בדרך שבודקין לגיטין כמו שהתבאר, לברר אם הוא בדיעה צלולה.

³⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ רלה יח

³⁶ אלם היינו שממעי אמו לא היה יכול לדבר, ונשתתק היינו שהיה יכול לדבר ונשתתק אח"כ.

³⁷ מפני שכשאינו מדבר אין דעתו מיושבת עליו כל כך.

³⁸ כמבואר לעיל דף ע. בג' שאלות וכו'

³⁹ שו"ע ונו"כ לה יא

⁴⁰ ע' בקו"א לס' מה"צ סעיף זה שכ' בשם הרא"ש ז"ל דחרש שאינו שומע ואינו מדבר א"י להעיד בעדות אשה לא ע"י הרכנה ולא ע"י כתיבה כמו גבי גיטין. וע"ש עוד דהמדבר ואינו שומע כשר לעדות אשה ולכן הרמב"ם ושו"ע בסעיף שאח"ז לא מנו חרש בהדי שומע וקטן כמו שרגיל בכל דוכתי. פ"ת שם נה

⁴¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז יז יב

⁴² שו"ע ונו"כ שם רעט א

⁴³ והוא מלשון הרמב"ם (ריש פרק ד' מה' נחלות), וכתב המ"מ (שם) דלגבי זה בני נאמן מן התורה מקרא דיכיר, אבל לגבי אחיו שיורש נכסיו לא נאמר קרא דיכיר, אבל נאמן במינו דאי בעי יהיב ליה מתנה כל נכסיו, אבל לענין שיירש עם אחר בנכסי אביהם אינו נאמן דליכא בזה מינו (ונראה שאם אומר זה בני שיירש עם אחיו בנכסי האם נאמן מדין יכיר), ומדברי הרשב"ם (ב"ב דף קלד ע"ב ד"ה ליורשיו) נראה דגם בזה בני אינו נאמן אלא מדין מינו. ונראה שנאמן בין לגבי יורש יחיד, כגון שלא היה מוחזק לנו שיש לו בן או אח, ואמר על זה שהוא בנו או אחיו ונמצא יורש יחיד, ובין כשהיה מוחזק לנו יורשים ואמר שגם הוא יורש, ועי' חזו"א (אהע"ז סימן נט ס"ק כה, כט ול). ובמקום שאין נאמנותו אלא מדין מינו, נראה שאינו נאמן אלא לגבי ירושתו, אבל אינו נעשה יורש את אחיו, ואף אם מת הספק אינו יורשו. פתחי חושן חלק ט פרק א הערה עד ועי"ש עוד בדין זה ואכמ"ל.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ח. חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין

החרש שאינו⁴⁴ שומע ואינו מדבר, תיקנו לו חכמים שמוכר ולוקח ברמיזה⁴⁵ ואם יודע לכתוב וכותב מסתבר שעדיף מרמיזה⁴⁶ במטלטלים⁴⁷, אבל לא בקרקע, וצריך לבדוק בדיקות רבות לברר אם מבין במעשיו.

יש אומרים⁴⁸ שהחרש המדבר ואינו שומע דינו כחרש גמור, ויש אומרים⁴⁹ שדינו כפקח, ואם הוא שומע כשמדברים עמו בקול לכו"ע הרי הוא כפקח לכל דבריו⁵⁰.

ט. אבל לא לגיטין ... פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא כשם שכוונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה

כבר התבאר במסכת יבמות דף קיב: שמי שנשא⁵¹ אשה כשהיה פקח ונתחרש עד שנהיה כחרש שאינו שומע ואינו מדבר הרי הוא כשומה לכל דבריו ואינו מוציא את אשתו ברמיזה. כיון שהיו קידושי קידושין דאורייתא

⁴⁴ שו"ע ונו"כ רלה יז

⁴⁵ שרומז באצבעותיו, וכתב הסמ"ע אבל לא בקפיצת פיו, ועי' שו"ת מהר"ם שיק אהע"ז סימן עט בדין חרש שלמדוהו לדבר, ובדין פקח שנתאלם ונתחרש, ועי' שו"ת ד"ח ח"ב אהע"ז סימן עב ובשו"ת לבושי מרדכי מה"ת אהע"ז סימן מג.

⁴⁶ פתחי חושן חלק ח פרק יא הערה נ

⁴⁷ משום כדי חייו, ועי' שו"ת דברי מלכאל ח"א סימן פב שדעת רוב הפוסקים דחרש קונה בקנין סודר, ועי"ש נוסח כתובה דחרש.

⁴⁸ בשו"ע שם הוא דעת הרמב"ם, ואף על פי שמעיקר הדין אינו כחרש גמור, וכבר תמחו האחרונים הרי אמרו זה וזה כפקחין, ועי' נה"מ סק"כ מ"ש בזה, וכתב שלדעת הרמב"ם דינו כשומה, שמעמידין לו אפוטרופוס. ומדעריב ותני בחרש גמור ובמדבר ואינו שומע ברמיזה, נראה שבדיבור אינו מוכר, וצ"ע, ואפשר שאף ברמיזה קאמר ולא גרע דיבורו מרמיזה, דעדיף מסתם עקימת פיו. פתחי חושן שם נג

⁴⁹ דעת הטור, ולא הובא להלכה, וצ"ע, ולדברי הטור נראה שאף בקרקע יכול למכור, ובדיבור.

⁵⁰ שו"ע שם יש ונראה שה"ה אם שומע ע"י מבשיר שמיעה דינו כפקח, ובאבנ"ז חו"מ סימן קנ כתב שאם אינו שומע מה שמדברים רק שומע רעש ונבהל מקול רעמים ה"ה כחרש גמור, ועי' שו"ת דברי חיים ח"ב אהע"ז סימן סט וסימן ע.

⁵¹ שו"ע ונו"כ קבא ו

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ואחר כך נשתטה או נתחרש⁵², וכן אם נפלה לו יבמה מאחיו פקח שיש לו עליה זיקה דאורייתא.

וכבר התבאר לעיל מה דינו אם השתתק לאחר שנשאה ומה דינו של אדם.

ואם היה חרש שאינו שומע ואינו מדבר⁵³ כשנשא פיקחת, או פיקח שנשא חרשת, או חרש שנשא חרשת אין קנינים קנין מן התורה, אלא שחכמים תיקנו להם קידושין ונישואין⁵⁴.

חרש כונס ברמיזה⁵⁵, שרומז באצבע לאשה עד שמתרצית לו וכונסה, או שכותב בכתב ידו⁵⁶, היינו שכותב הרי את מקודשת לי בכסף זה⁵⁷.

חרש שנשא פיקחת, כיון שאינו בן דעת ואין קידושיו קידושין אלא מדרבנן, אם רצה להוציא מוציא, ומגרשה בגט, אף על פי שבגירושין צריך דעת המגרש, שכשם שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה⁵⁸.

אף בחרשת, שאין קידושיה אלא מדרבנן, אם רצה להוציא יוציא, כדרך שאמרו כן בחרש שנשא פיקחת, שכשם שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה⁵⁹.

⁵² וכן אם כתב כתבו גט לאשתי אין כותבין לכ"ע כמ"ש סי' ק"ך ס"ה דכיון דנשאה כשהוא פקח דאז קדושין גמורין מדאורייתא אינו יכול להוציאה עולמית עכשיו שנעשה חרש דכיון דאינו שומע ואינו מדבר דעתא שבישתא אית ליה וכשומה חשיב ולא מהני ביה בדיקה כלל. גט פשוט שם

⁵³ מי שהוא חרש שאינו שומע ואינו מדבר וכשמדברים עמו בקול רם שומע ומבין, וגם משאו ומתנו יפה עם הבריות, אלא שדעתו אינה מיושבת עליו כ"כ כשאר הבריות, אינו כחרש גמור אלא שכבדו אוניו משמוע ודינו כאלם וכ(ש)נשתתק ששומע ואינו מדבר. לבוש אבעה"ז קבא ו

⁵⁴ שו"ע ונו"כ אבהע"ז מד א

⁵⁵ רמב"ם גירושין פ"ב הי"ז

⁵⁶ ב"ש קבא ט מלאכת חרש ח"ב אות ט, עי"ש שתמה על התורת גיטין שם באורים ס"ק ה, שהבין בד' הב"ש שחכוונה לקידושי שמר

⁵⁷ ואם קידש בביאה מקודשת עי' ירושלמי יבמות פ"ד ה"א וי"א שקידושיו מן התורה ועי' קרן אורה יבמות קיב ב שפי' שאף לד' הירושלמי אין קידושיו מן התורה ועי' תורת גיטין סי' קכג באורים ס"ק ה ונודע בשערים חי' הל' גיטין קבא ס"ק ו, אם אומרים בחרש אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ועי' אוצה"פ סי' מד ס"ק ב אות ג בשם כמה אחרונים

⁵⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קבא ו

⁵⁹ ויש מן הראשונים מפרשים שבפיקח שנשא חרשת אין צריך למעם זה, שאפילו אם היו קידושיה מן התורה אין צריך דעת האשה בגירושין עיין תוס' הרא"ש ומאירי וכ"נ ד' הרמב"ם גירושין שם ומוש"ע שם שלא הזכירו פיקח שנשא חרשת. ועי' שבות יעקב ח"א סי' קכג ונו"כ אהע"ז סי' פד וערוך לנר יבמות שם, שרש"י שכתב אף בחרשת טעם זה הוא לר"י בן נורי להלן שצריך דעת האשה בגירושין.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

י. דנפלה ליה מאחיו חרש כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה ... דנפלה ליה מאחיו פיקח

חרש⁶⁰ ושוטה וקטן⁶¹ לאו בני חליצה הם, שאינם יכולין לקרות ולהבין, אבל מיבמין וכונסים, ואם כנסו החרש והשוטה אינם יכולין להוציא לעולם, וגם הקטן בעודו קטן, שאין גירושם גירושין, שגט שלהם אינו יכול לבוא להמפקיע זיקת אחיהם הראשון.

במה דברים אמורים שנפלו לו מאחיו פקח, אבל נפלו לו מאחיו חרש שהיה חרש בשעה שנשאה, כשם שכנס אחיו ברמיזה כן יוציא ברמיזה. והקטן אם בא עליה יוציא בגט לאחר שהגדיל, והוא שבא עליה גם לאחר שהגדיל דהו"ל אותה ביאה שאחר גדלות קניין גמור להיות אשתו גמורה לצאת בגט, אבל אם לא בא עליה לאחר שהגדיל אלא בעודו קטן אין ביאתו קניין גמור אלא כמאמר בגדול, וצריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו.

דף עא:

יא. שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות .. ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציאן יוציאן

עוד התבאר מסכת יבמות שם ששני אחין⁶² חרשין נשואים לשתי אחיות פקחות או חרשות או אחת פקחת ואחת חרשת, וכן ב' אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין או חרשין, או אחד פקח ואחד חרש ומת אחד מהם, תצא משום אחות אשה, שמכיון ששני האחין חרשין או שתי האחיות חרשות קידושיהן שווה, וכמו שהן הקידושין כך היא הזיקה, ויוצאה משום אחות אשה. ואם היו נכריות יכניסו, ואם ירצה אח"כ להוציאה בגט יוציא, שכמו שכנס אחיו ברמיזה כך יוציא גם הוא ברמיזה.

⁶⁰ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קבא ו

⁶¹ שו"ע ונו"כ שם קעב יב

⁶² שו"ע ונו"כ קעה יג

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

יב. נישטת לא יוציא נתחרש הוא או נשתתה לא יוציא עולמית

עוד התבאר שם שמי שנשא⁶³ אשה כשהיה פקח ונתחרש עד שנהיה כחרש שאינו שומע ואינו מדבר הרי הוא כשומה לכל דבריו ואינו מוציא את אשתו ברמיזה. כיון שהיו קידושי קידושין דאורייתא ואחר כך נשתתה או נתחרש⁶⁴, וכן אם נפלה לו יבמה מאחיו פקח שיש לו עליה זיקה דאורייתא.

יג. דבר תורה שומה מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר

עוד התבאר שם דף קיג: שאם⁶⁵ נשתתית עד שאינה יודעת לשמור את עצמה אף על פי שיודעת לשמור את גיטה, לא יוציאנה עד שתבריא, שעשו בה חכמים תקנה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאינה יודעת לשמור את עצמה, לפיכך מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה משלה. ואין מחייבין אותו בשאר כסות ועונה, שאין בה בבן דעת לדור עם השומה ואין חייב לרפאותה ולפרותה.

ואם גרשה הרי זו מגורשת אם יודעת לשמור את גטה⁶⁶, ומוציאה מביתו ואינו חייב לחזור וליטפל בה, ויש מחייבין אותו במזונותיה וברפואתה וכל תנאי כתובה בין גרשה בין לא גרשה. ויש אומרים עוד דאינה מגורשת אפילו בדיעבד, כיון שאין בה דעת לשמור את עצמה אינה זוכה בגט, אבל

⁶³ שו"ע ונו"כ קכא ו

⁶⁴ וכן אם כתב כתבו גט לאשתי אין כותבין לכ"ע כמ"ש סי' ק"ך ס"ה דכיון דנשאה כשהוא פקח דאז קדושי קדושין גמורין מדאורייתא אינו יכול להוציאה עולמית עכשיו שנעשה חרש דכיון דאינו שומע ואינו מדבר דעתא שבישתא אית ליה וכשומה חשיב ולא מהני ביה בדיקה כלל. גט פשוט שם

⁶⁵ שו"ע ונו"כ קיט ו

⁶⁶ כלל הוא אם א"י לשמור את גיטה או מדאורייתא אינה מגורשת דכתי' ונתן בידה ואז לכ"ע חייב בכל חיוב ממון ואם יכולה לשמור את גיטה וא"י לשמור את עצמה או מדאורייתא מגורשת אלא חז"ל תקנו שאל יגרש אותה כדי שאל ינהגו בה מנהג הפקר, ובזו ס"ל להרמב"ם דעל ממון לא תקנו חז"ל כיון שהוא מוכן לסלק את שלה אלא הוא אנוס בתקנת חז"ל מ"ה הוא פטור מכל חיוב ממון ותוספת והרא"ש פרק החרש שם הביאו הירושלמי כשאביה חי והיא ארוסה אז אפילו היא א"י לשמור הגט מגורשת מדאורייתא כי אביה יכול לשמור, וכן אם היא עתים חלים ועתים שומה הוי כאלו היא יכולה לשמור את גיטה אלא לכתחלה אסור לגרשה כי חיישינן שמא תבוא לידי זנות כי אביה א"י לשמור אותה כל פעם גם בעת שהיא שומה תבוא לידי זנות ובדיעבד היא מגורשת בכה"ג אפילו א"י לשמור את גיטה. ב"ש שם י

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אשה שהיא עתים שוטה ועתים חלומה וגירשה בעת חלומה מפני שהיו חושבין שתישאר כך, לא מהדרין עובדא,

אבל אם גם⁶⁷ הגט אינה יכולה לשמור, לכו"ע לא הוה גט אפילו מן התורה, דכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה.

יד. אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו ... מילי לא ממיסרן לשליח ... עד שיאמר אמרו

כבר התבאר לעיל דף סו: שלא יכתבנו⁶⁸ הסופר ולא יחתמו בו העדים עד שיאמר להם הבעל בעצמו לכתוב⁶⁹ ולחתום, ולכתחילה יאמר לסופר לפני העדים⁷⁰, וגם כשיאמר להם הבעל בעצמו יכתבוהו הם בעצמם, ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום, שלא אמר הבעל לכתוב אלא להם ואין להם כח לעשות שלוחים אחרים.

ואפילו אמר לב"ד תנו גט לאשתי, לא יאמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום, שאין הב"ד עומדים במקומו לעשות סופר ועדים⁷¹, אף על פי שעשאו שלוחים במקומו, וקי"ל שלוח עושה שליח אם צוהו המשלח, הני מילי בשנותן דבר מה שיש בו ממש ביד השליח הראשון שיכול אותו השליח

⁶⁷ מ"ז שם י ח"מ יג

⁶⁸ שו"ע שם קב ד

⁶⁹ דנחלקו רבוותא דאיכא מ"ד דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר והא דבעי שיאמר להם הבעל לכתוב ולחתום לאו משום שליחות אלא משום דכשלא צוה הבעל לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול. ואיכא מ"ד דבעינן שליחות בכתיבה ופלוגתא זו נתבאר בתוספות והרא"ש והר"ן פר' ב' דגיטין. ולכל הסברות יראה דאם לא צוה לו הבעל לכותבו אף על גב שכתבו לשמה והקנהו הסופר לבעל אח"כ הוי גט בטל מן התורה משום דלא חשיב לשמה כיון שלא צוהו הבעל ואנן קי"ל דבעינן כתיבה לשמה כר"א דאמר עידי מסירה כרתי, וכתב לה לשמה אכתיבה קאי. גט פשוט שם כא

⁷⁰ רמ"א שם, לשון הד"מ ואמר לעדים שמעו מה שאני מצוה לו לשון מהר"א מרגליות ופשוט דאין לחוש לזה בדעבד עכ"ל הד"מ. ח"מ יא

⁷¹ ואין הסופר והעדים במקום הבעל אלא כששמעו הם מפיו אבל בשאר הדברים עושה אדם שליח שלא בפניו ויכולה אשה לומר פלוני שהוא במד"ה אני ממנה אותו להיות שלוח לקבל' גיטי כל זה הוא דעת הרמב"ן וכמה פוסקים. ח"מ שם יח

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

לתנו לשליח אחר למנותו במקומו, אבל כאן לא מסר לראשונים שום דבר שיש בו ממש אלא דברים בעלמא ודברים בעלמא לא מימסרין לשליח שיעשה הוא שליח אחר על אותו הענין.

ולא עוד אלא אפילו אמר להם אמרו לסופר שיכתוב ולעדים ויחתמו, ואפילו במיוחד הסופר והעדים, ואומר אני ממנה סופר פלוני לסופר, ועדים פלוני ופלוני לעדי חתימה⁷², לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו, רבדידיה תליא רחמנא (דברים כד פסוק א) וכתב, משמע הוא בעצמו או שלוחו ששמעו מפיו רשלוחו של אדם כמותו, ולא שיצוה לאחרים שיעשו שליח, דמילי לא מימסרין לשליח, אפילו פירש להן בפירוש שימנו אותו שליח והם מינוהו הגט פסול מגזירת הכתוב, ויש אומרים שהיא ספק מגורשת דמספקי להו במילי כשאומר להם למנות אחרים⁷³ אי מימסרו לשליח אם לא.

ועוד התבאר לעיל דף כט. שאמר לו לחתום⁷⁴ הגט אינו יכול למנות אחר במקומו אפילו אם נאנס. שהרי אין שם דבר של ממשות בידו שיעשה בו שליחותו אלא מילי, ומילי לא ממסרין לשליח.

שליח קבלה⁷⁵ אינו יכול למנות שליח, ואפילו נאנס, ואפילו נתנה לו האשה רשות למנות שליח אחר במקומו אינו יכול לעשות, שהרי אינו כשליח הולכה שהוא מוסר לו הגט⁷⁶ אלא אינו אלא שליחות על מילי בעלמא, שהרי אין שם דבר של ממשות בידו שיעשה בו שליחותו אלא מילי, ומילי לא ממסרין לשליח. ויש מתירין אם נתנה

⁷² הוא דעת הרמב"ן וכמה פוסקים אבל הר"ן והר"א נחלקו עליו וסברי דלא פסל ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם לפלוני דאז איכא למיחש לחורבא אבל בממנ' סופר ועדי' שלא בפניהם מהני וכתב עוד בתשובת מהרד"ך דלהלכה אמרו כן ולא למעשה וע' בב"י. ח"מ שם יב

⁷³ אבל באומר להם שהם יתנו והם מעצמם אמרו לסופר הגט בטל מן התורה לכ"ע ומיהו גם באומר אמרו יש פוסקים דס"ל דאינו רק פסול מדרבנן והרמב"ם כתב הרי זה גט פסול ומתיישבין בדבר זה הרבה מפני שהוא קרוב להיות גט בטל. ח"מ שם יג ב"ש ז

⁷⁴ ט"ז שם קמא ס"ק כה כז

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שם מג

⁷⁶ וגם אם האשה עושה שליח להובאה לא הוה מילי כיון דגמר השליחות נעשה ע"פ הבעל שמוסר הגט על פי דבריה. ט"ז שם כז ב"ש נט ונראה דס"ל כהנך פוסקים דפליגי על הרמב"ם וס"ל דאשה אינה יכולה לעשות ש"ה והבעל צריך לעשות ש"ה, ובזה שפיר כתב דלא הוי מילי. ומה שכתב כיון דעיקר שליחות נגמר, פי' דעיקר השליחות לא מתחיל רק בשעה שנותן הבעל ושלוחו הבעל הוא. אבל להרמב"ם שכתב הר"ן ר"פ האומר [כ"ח ע"א מרדכי הרי"ף] בשמו שליח הובאה הוי ש"ק שלה רק שהוא על תנאי שתגיע לידה, לפ"ז ודאי דהוי מילי. אמנם אחר שקיבל שליח שלה הגט יכול השליח למסור הגט לשליח אחר שיגיע לידה כיון דאינו רק משום קיום התנאי. תורת גיטין [באורים] לו, אולם עיין פ"ת מס' ישועות יעקב ס"ק י"ט וז"ל ואמנם היינו כשעושה שליח שני בשעה שהגט כבר בא לידו מן הבעל אבל מילתא דפשיטא דאם עשתה שליח להובאה ועדיין לא מסר הבעל הגט לידו אין השליח עושה שליח דכ"ז שלא בא הגט לידו חשיב מילי ולפי שחכם אחד פקפק בזה ולדעתי אין ספק בדומה ממש לשליח קבלה כתבתי זאת והדבר פשוט באמת עכ"ל.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

לו רשות למנות שליח, שהרי הוא במקומה דשלוחו של אדם כמותו, ויוכל לעשות שליח אפילו שלא בפני ב"ד רק בפני שני עדים, שהרי אין צריך לומר כלום בפני ב"ד כמו שליח ההולכה שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם בפני ב"ד.